

OBRAZI PREDSDOKOV

SPRAŠEVALA: IRENA PAN FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, MATEJA JORDOVIČ POTOČNIK, PROMOCIJSKO GRADIVO

“Nekaj sem preprosto morala storiti,” pravi Petra Guček Tomšič, specialna pedagoginja in posvojiteljica afriške deklince, ki je napisala prvi slovenski priročnik za posvojitelje *Po svoje*, njeni nasveti pa so lahko v pomoč tudi rejnikom in staršem, ki skrbijo za otroke s čustvenimi in vedenjskimi težavami.

Petra, zakaj ste se odločili napisati to knjigo, čeprav o tem prej niste razmišljali?

Ko sem posvojila otroka, ni bilo nobenih izobraževanj v javnem sistemu, pa tudi nobene strokovne literature, nobenih delavnic ali poglobljenih člankov. Vse, kar sem našla, sem našla na spletu ali v tuji literaturi, na srečo pa sem sama stopila v stik tudi z nekaj posvojitelji, s katerimi smo si potem izmenjevali informacije. Posvojitelji, pa tudi rejniki, so namreč precej prepuščeni sami sebi, kar se tiče izzivov posvojitve oziroma prevzemanja skrbi za otroka, ki se je morda že zgodaj v življenju moral soočiti s težkimi situacijami. Življenje me je potem naučilo, kako pomembno je, da imaš pred posvojitvijo čim več informacij, da veš, kaj lahko pričakuješ, in znaš pomagati otroku, če je treba. In ker sem toliko časa vložila v izobraževanje in zbiranje informacij, sem dobila idejo, da bi vse to zbrala na enem kupu, da bo drugim staršem, ki se odločijo za posvojitev ali so že posvojili otroka, lažje. Na srečo se je Založbi Chiara to zdel dober projekt in tako je se je rodila ta knjiga.

Za vsako posvojitvijo se običajno skriva kompleksna zgodba, tako pri posvojenem otroku kot pri posvojiteljih. Zakaj ste se vi odločili za posvojitev?

Z mojem sva si res želela otroka, poskušala sva z biomedicinsko pomočjo, in ko sem po tretjem poskusu zanosila, je otroku po sedemnajstem tednu nehalo biti srce. Takrat sem otroka rodila in res dolgo žalovala. Potem sva začela razmišljati o posvojitvi in že nekaj tednov po tem, ko sva se prijavila na centru za socialno delo, sva prejela te-

lefonski klic, če sva pripravljena za odprto posvojitev, v katerem bi imel otrok stik s primarnimi starši. Bila sva presenečena, da je šlo tako hitro, saj so možnosti za posvojitev otroka iz Slovenije res zelo majhne. Seveda sva bila za – bila sva presrečna, izbrala sva tudi ime, potem pa je zadnji hip vse padlo v vodo. In spet sva žalovala.

V Sloveniji je veliko več staršev, ki si želijo posvojiti otroka, kot otrok, ki bi jih lahko posvojili. Po drugi strani pa imamo več kot 800 otrok, ki dolga leta ali celo do odraslosti preživijo pri rejnikih. Ste razmišljali tudi o tem, da bi bili rejnica?

Tudi o tem sva razmišljala in se pozanimala na centru za socialno delo, vendar nisva bila prepričana, da bi zmogla. Poznam starša, ki sta vzela otroka v rejništvo in sta čakala tri, štiri leta, da sta ga lahko posvojila. Čustveno je to zelo težko, saj se na otroka navežeš in potem te je ves čas strah, da bo morda nekoč šel stran, morda celo nazaj v okolje, ki res ni dobro zanj. Mislim, da pri nas, tako pri starših kot pri centrih za socialno delo, še vedno prevladuje miselnost, da je otrok lastnina staršev, zato dosti predolgo odlašajo s tem, da bi otroku omogočili novo družino. Tudi v primerih, ko je že leta jasno, da starši ne bodo zmogli poskrbeti za otroka, recimo zaradi alkoholizma, drog, duševnih bolezni ali česa drugega. Pri tem pa najbolj trpi otrok, ki nima nekega stalnega varnega okolja.

Na koncu ste se odločili za posvojitev v tujini. Kako to poteka?

Na centrih za socialno delo o tem ne dobiš informacij. V bistvu so nama

o možnostih in vseh postopkih povedali drugi posvojitelji. Najprej sva razmišljala o posvojitvi v Rusiji, nato pa sva se odločila za Gano, ker postopki niso tako zapleteni, vedela pa sem tudi, da ti mora biti kultura otroka, ki ga posvajaš, blizu, saj je to del njegove identitete. In meni je bližje Gana kot Rusija. Ko nama je odvetnik iz Gane, ki je urejal posvojitev, že po nekaj dneh poslal njeno fotografijo in ime, sem se zjokala od sreče, čeprav je še nisem videla v živo. Več kot šest let sem si globoko v sebi želela, da bi postala mama, da bi skrbela za otroka. Po štirih mesecih sva šla ponjo v Gano. Tam smo bivali tri tedne, nato pa začeli novo življenje s povsem novimi izzivi in priložnostmi.

Kakšni so bili občutki, ko ste jo prvič videli?

O njej nisem vedela ničesar drugega kot to, kar je pisalo v zdravniški dokumentaciji. Bilo nama je pomembno, da veva, če ima kakšne bolezni, da bova znala ukrepati. Postopku sva zaupala, saj sva govorila z drugimi pari, ki so tam posvojili otroka, a vseeno greš tja dobesedno na slepo. Dan pred poletom v Gano sta bila v meni velik nemir in trema. Spraševala sem se, ali bom lahko dobra mama, ali bom znala z njo, se bom lahko navezala nanjo, me bo deklica sprejela, kakšne stiske je ta deklica že doživela, kakšne karakteristike ima in ali bova s partnerjem znala uskladiti starševstvo in partnerstvo. Ko sem jo prvič videla, sem bila nepopisno srečna in nisem mogla verjeti, da se to res dogaja – da bom končno lahko imela pri sebi dolgo pričakovano bitje, ki me potrebuje in

ki ga potrebujem tudi jaz. Na vso moč sem se trudila, da sem ji pričarala prijetno vzdušje, sprejetost, ljubljenost, nežnost, igrivost, obenem pa sem bila tudi izjemno negotova. Zavedala sem se, da sledi obdobje navajanja, opazovanja in stalne bližine.

Pravite, da starši, tako biološki kot posvojitelji, pogosto idealizirajo starševstvo, zato je pomembno, da se pred tem temeljito poučijo in razmislijo o izzivih, ki jih prinaša vzgoja otroka, zlasti posvojenega.

Priprave na starševstvo so ključne, saj lahko idealna podoba družine brez njih hitro trči ob resničnost. To velja za vse starše, tudi biološke, pri posvojiteljih pa prinaša dodatne izzive. Posvojen otrok je pogosto star od nekaj mesecev do nekaj let, kar pomeni, da je že delno oblikovana osebnost z določenimi življenjskimi izkušnjami – te pa so lahko tudi travmatične. Zato je ključnega pomena razumevanje dinamike travme. Če tega ni, si lahko starši napačno razlagajo otrokovo vedenje ali ne vedo, kako ustrezno ravnati.

Že sama ločitev od bioloških staršev je za otroka lahko velika travma, tudi če ti zanj niso primerno skrbeli. Takšne travme so pogosto "zamrznjene" in se lahko pokažejo šele pozneje. Pri otrocih, posvojenih iz tujine, je prisotna še ločitev od domovine, primarnega okolja in kulture. Številni od teh otrok preživijo daljše obdobje v sirotišnicah, kjer pogosto ni ustreznega kadra. Posledično so lahko čustveno in fizično podhranjeni, včasih celo povsem zanemarjeni ali izpostavljeni hudim stiskam. Tak otrok bo v novem okolju pogosto zelo previden, saj potrebuje čas, da vzpostavi zaupanje, navezanost na nove starše in občutek varnosti.

Pretekle izkušnje lahko pri otrocih sprožijo različne obrambne mehanizme. Nekateri bodo zaradi hrepenenja po ljubezni pretirano navezani na starše, medtem ko bodo drugi, prežeti z nezavednim strahom pred ponovnim zapuščanjem, težko vzpostavili navezanost. Razumevanje teh

mehanizmov posvojiteljem omogoča, da se lažje soočajo z izzivi in se primerno odzovejo na otrokove potrebe. Le z znanjem, potrpežljivostjo in občutljivostjo lahko poskrbijo, da bo otrok postopoma občutil varnost in pripadnost v novem domu.

S kakšnimi konkretnimi težavami ste se soočali vi?

Na srečo sem imela nekaj predhodnega znanja in kot specialna pedagoginja sem si mislila, da dobro razumem vzgojo otrok. Bila sem prepričana, da imam trdno osnovo in sem se sposobna soočiti z izzivi. Toda hitro se je izkazalo, da me čaka učenje povsem novih dimenzij starševstva. Najtežje je bilo soočanje z negotovostjo – opazovati otroka, ki trpi, nekaj izraža, a tega ne zna ubesediti, temveč le izraža z glasom ali telesom. Takrat še nisem znala pristopiti do nje ali najti načina, kako bi ji pomagala ublažiti ali sprostiti bolečino. Ta nemoč je bila zame eden največjih izzivov. Drugo je bilo neprestano in intenzivno zburjanje ponoči. Vedela sem, da moram biti ob njej, tudi ko sem bila na robu svojih moči. A sčasoma sem spoznala, da moram poskrbeti tudi zase – šele takrat sem lahko resnično bila tam zanj. Naslednji izziv je bilo partnerstvo. Otroku, ki potrebuje veliko dodatne pozornosti in nege, lahko hitro izčrpa čas in energijo, ki bi morala biti namenjena partnerju. Toda s trdom sva uspela prebroditi ta preizkus, kar je na koncu najino zvezo še okrepilo. Postopoma sem ugotovila, da me nenehno preganjajo skrbi za njeno prihodnost. Zato sva se s partnerjem odločila, da se osredotočiva na sedanjost. Namesto da bi razmišljala o tem, česa bi morala biti najina punčka že sposobna, sva se začela veseliti vsakega majhnega napredka – milimeter za milimetrom. Hkrati sem poiskala vse mogoče oblike pomoči. Posvetovala sem se s psihologi, drugimi strokovnjaki in nešteto ur preživela na spletu. Zame je bilo zelo pomembno tudi pisanje knjige. Ta proces ni bil

PETRA GUČEK TOMŠIČ

Specialna pedagoginja in posvojiteljica, ki sledi napredku specialnopedagoškega dela, psihologije in psihoterapije ter tehnikam, metodam in načinom sproščanja na področju alternativnih ved.

zgolj terapevtski, ampak tudi priložnost za poglobitev razumevanja preteklih izkušenj – včasih celo ponovno doživljanje travm. Pisanje mi je pomagalo predelati občutke, bolje razumeti svojo pot in se še bolj zavedati pomena potrpežljivosti, ljubezni in veselja ob majhnih korakih naprej.

Ali mora starš ob otroku, ki ima za seboj težke izkušnje, prevzeti tudi terapevtsko vlogo?

Na neki način da, vendar to ni vedno dobro. Če se starš enkrat znajde v vlogi terapevta, drugič pa v vlogi starša, lahko otrok postane zmeden ali celo prestrašen. Terapija bi morala biti v domeni strokovnjakov, specializiranih za težave posvojenih in rejniških otrok. A težava pri nas je, da takšnih strokovnjakov ni veliko, prav tako ne obstaja osrednja točka, kjer bi starši lahko našli celovite informacije o mogočih težavah, rešitvah in razpoložljivi pomoči.

Kakšna bi bila po vašem mnenju dobra sistemska rešitev za pomoč staršem posvojenih otrok?

Najprej bi bilo ključno opolnomočiti institucije, ki skrbijo za to področje,

da bi razpolagale z dovolj strokovnega znanja in izkušnjami. Prav tako bi bilo koristno uvesti načrtovane priprave za posvojitelje, podobno kot to že obstaja za rejnike – čeprav tudi tam priprave obravnavajo le osnovne vidike. Zelo dragocene bi bile tudi skupine za samopomoč, ki bi jih vodili strokovnjaki, usposobljeni za delo s posvojenimi otroki. Najpomembnejše pa bi bilo vzpostaviti neko osrednjo točko, kjer bi posvojitelji lahko našli vse potrebne informacije.

Kakšne izkušnje imate z vzgojitelji in učitelji – ali ti dovolj dobro razumejo, s kakšnimi težavami se lahko sooča posvojeni otrok?

Vzgojitelji in učitelji pogosto vidijo navzven povsem običajnega otroka, vendar brez ustreznega znanja morda ne razumejo, kaj se v resnici dogaja z njim. Takšni otroci močno potrebujejo občutek varnosti, zato jim predvidljivost in jasna rutina prinašata pomiritev. Čustveno preobremenjenost lahko izražajo na različne načine – v vrtcu se na primer nehoti polulajo ali bruhajo. Če so bili v preteklosti podhranjeni, se lahko prenaledajo. Pogosto imajo tudi nizko toleranco za frustracije. Ko so lačni, utrujeni ali se znajdejo v konfliktni situaciji, lahko hitro in močno odreagirajo. Če razumemo ozadje njihovega vedenja, tega ne dojemamo kot težavnost, temveč kot priložnost, da jim ustvarimo prostor za umirjanje in podporo. Nekateri otroci zaradi potrebe po občutku varnosti postanejo "lepljivi" in želijo biti ves čas v bližini vzgojitelja ali učitelja. Močni čustveni procesi lahko vplivajo tudi na njihov učni napredek – potrebujejo več časa za usvajanje novega znanja, bese-dišča ali za izražanje že usvojenega.

Kdaj se težave začnejo umirjati? In kako globoko jih zaznamujejo?

Raziskave kažejo, da posvojeni otroci ob podpori in varnem okolju živijo enako srečno ali nesrečno življenje

kot njihovi vrstniki. Ko otrok prejme stabilnost in čustveno oporo, se stvari običajno začnejo umirjati – pri nekaterih že po enem letu, pri drugih pa lahko traja dlje. Do obdobja najstništva so večinoma že razrešene ključne čustvene in vedenjske težave, preostalo pa nadgradijo z zrelostjo in osebnim razvojem.

Študija raziskovalnega inštituta iz Minnesote, ki je preučevala 900 posvojenih najstnikov in enako število njihovih bioloških vrstnikov, je pokazala le minimalne razlike v razvoju obeh skupin. Prav tako je raziskava Ameriškega inštituta za zdravje, ki je zajela skoraj 1000 otrok, posvojenih

Raziskave kažejo, da posvojeni otroci ob podpori in varnem okolju živijo enako srečno ali nesrečno življenje kot njihovi vrstniki.

pred prvim letom starosti, potrdila, da posvojeni otroci nimajo večjega tveganja za težave z duševnim zdravjem. Po najstniških letih se družinski odnosi običajno izboljšajo, ne glede na to, ali gre za biološkega ali posvojenega otroka.

Kljub temu so raziskave razkrile tudi nekatera manj prijetna dejstva. Pri posvojenih osebah, ki se soočajo s stiskami, je tveganje za samomorilnost lahko štirikrat večje. Zaradi strahu pred ponovno bolečino imajo morda težave pri navezovanju prijateljskih in partnerskih odnosov. Nekateri nosijo globoko zakoreninjena negativna prepričanja o sebi in svetu, kot na primer "nisem dovolj dober" ali "svet ni varen". Ta prepričanja lahko privedejo do nihanj razpoloženja, pretiranega občutka odgovornosti ali krivde, pa tudi do prepričanja, da morajo biti brezpogojno hvaležni posvo-

jiteljem, ker so jih sprejeli. Pogosto se sprašujejo, kaj je bilo narobe z njimi, da so jih dali v posvojitev, kar lahko sproža občutke sramu ali manjvrednosti.

S podobnimi težavami, kot ste jih opisali v knjigi, se pravzaprav soočajo tudi starši bioloških otrok s čustvenimi in vedenjskimi izzivi, ki so tudi pogosto prepuščeni lastni iznajdljivosti.

Res je, pri pisanju sem imela v mislih tudi starše bioloških otrok. Na šoli, kjer delam, se name pogosto obračajo starši, ki pri svojih otrocih opazijo določene težave, in me sprašujejo, kako naj ravnajo, kako naj jim pomagajo.

Ugotovila sem, da bi jim koristil pregled različnih vedenj in mogočih rešitev za otroke, ki se soočajo s travmami, čustvenimi ali vedenjskimi težavami.

Moja želja je bila ustvariti učbenik z osnovnimi načeli, ki bi staršem pomagal razumeti, kaj se dogaja z njihovim otrokom in kaj lahko sami storijo, da mu olajšajo pot. Nekaterih staršev to morda ne zanima, toda želela sem omogočiti dostop do informacij tistim, ki si želijo vedeti, s kakšnimi izzivi se bodo morda soočali v naslednjih letih. Pomembno je, da imajo na voljo orodja in znanje, s čimer lahko te izzive lažje premagajo ter podprejo otroka na njegovi poti.

S katerimi stereotipi in predsodki se morate soočiti posvojitelji?

Včasih gre zgolj za radovednost, ki pa je lahko za otroka izjemno neprijetna. Sem sodijo dolgi, vsiljivi pogledi, neprimerni dotiki, vprašanja brez takta, tipanje las, celo skrivno snemanje ali fotografiranje. Z možem sva morala že večkrat odločno postaviti meje. Si predstavljate, kako bi se počutili, če bi vas mimoidoči brez dovoljenja otipavali ali nesramno buljili v vas? Pogosto gre tudi za neprimerna vprašanja kot na primer: *Ali poznate otrokove biološke starše? Je bil v sirotišnici? Po-*

šiljate denar njegovim staršem? To so zelo osebna vprašanja, ki jih verjetno ne bi zastavili naključnim neznanecem. Poleg tega se včasih soočamo z rasističnimi pripombami, kot so: *Lep je kot čokolada ali Je vesel, ko vidi še kakšnega drugega "črnca"?* Pogosto se pojavljajo tudi stereotipi, na primer: *V Afriki so tako ali tako vsi revni in vse je umazano ali Otroku je zdaj srečen, ker ima nove starše, in ničesar več ne potrebuje.* Ljudje pogosto ne razumejo, da posvojitev ni plemenito dejanje iz humanitarnih razlogov, ampak odločitev, ki izhaja iz iskrene želje postati starš in skrbeti za otroka.

Koliko je prikritega ali celo odkritega rasizma?

Nekateri temnopolti otroci se že v vrtcu soočajo z rasističnimi pripombami vrstnikov, kot so: *Zamorec, črnuh, pojdi nazaj, od koder si prišel.* Takšne izjave pogosto odražajo prepričanja, ki jih otroci poberejo od staršev ali drugih odraslih. Z možem sva poskušala na to temo izobraziti in pripraviti vzgojiteljici v našem vrtcu, vendar za to nista pokazali zanimanja. Na srečo je situacija v šoli drugačna – tam so bolj odprti za sodelovanje, za kar sva iskreno hvaležna. Učitelji so se brez nepotrebnega profesionalnega ega pripravljali učiti od naju in ukrepati. Pomembno je razumeti, da lahko posvojeni otroci zaradi takšnih izkušenj v šoli razvijejo težavno vedenje. Če učitelji prepoznajo vzrok teh težav, se lahko nanje primerno odzovejo in otrokom nudijo ustrezno podporo.

Rasizem pa se ne konča pri šolskih vratih – z njim se soočamo povsod. Eden najbolj pretresljivih dogodkov zame je bil, ko je neka ženska, sicer tujka, na tržnici mamici posvojene deklice z gesto pokazala, da bi ji prerezala vrat. Tudi takšne grozljive situacije so realnost, s katero se moramo soočiti.

Pomembno je, da teh izkušenj otrokom ne zanikamo; da jih ne sku-

šamo zaviti v vato. Otroku moramo priznati, da so te stvari boleče in nepravične, hkrati pa se moramo truditi, da ga zaščitimo pred situacijami, ki bi mu lahko prizadele še večjo bolečino.

Kakšne izkušnje ste imeli vi?

Priznati moram, da me pogosto skrbi, kako se bo v prihodnosti oblikovalo življenje mojega otroka v svetu, kjer so rasna diskriminacija, sovraštvo in nestrpnost do priseljencev še vedno prisotni. Že v vrtcu je najina hči od ene deklice slišala žaljivko, da je "grda črnka". Ko sva z možem na to opozorila in se postavila zanj, nas dekličina mama od takrat sploh ne pogleda več. V šoli je tega še več. Starejši otroci, pod vplivom diskriminatornih medijev in rasizma, ki ga širijo spletne platforme, so hči žalili, češ da je "grda in umazana kot blato", jo imenovali "črnuhinja", se odkrito izogibali igranju z njo in ji celo rekli, da ima "črni sindrom".

Kako ste hčeri to razložili?

Pojasnila sva ji, da smo si ljudje v svojem bistvu zelo podobni – v čustvovanju, razmišljanju, pa tudi naša telesa so si enaka. Razlika pri njej je zgolj v tem, da ima drugačno barvo kože.

Nekateri menijo, da bi otrok moral biti hvaležen, saj če ga ne bi posvojili, ne bi imel tako dobrega življenja. Takšna pričakovanja niso "na mestu".

Razlagava ji, da se ljudje včasih grdo vedejo zaradi nevednosti ali ker na druge projicirajo svoje lastne težave in negotovosti in da otroci pogosto delajo enako – ne zaradi nje, ampak zato, ker sami ne razumejo, kako ravnati s svojimi občutki, ali pa zato, ker želijo izstopati pred drugimi. Otroci se po-

gosto spravijo na tiste, ki se jim zdijo drugačni – naj bo to zaradi barve kože, nošenja očal, invalidskega vozička ali česa podobnega. Pomembno je, da ve, da takšni komentarji govorijo več o tistih, ki jih izrečejo, kot o njej sami; da njena vrednost kot vrednost človeka ostaja neprecenljiva.

Pravite, da vas je presenetilo, da je izven Ljubljane manj rasizma?

Da, zanimivo, kajne? Predvidevala sem, da bo v Ljubljani, ki je narodnostno in kulturno zelo raznolika, teh težav najmanj. Vendar so mi drugi posvojitelji, s katerimi se redno srečujemo, povedali, da imajo izven glavnega mesta dosti manj izkušenj z rasizmom. Seveda to ne pomeni, da ga tam ni – v manjših naseljih se še vedno najdejo posamezniki, ki niso pripravljeni sprejeti nekoga iz druge kulture ali naroda.

Opozarjate pa tudi, da se tudi posvojitelji kdaj ujamejo v svoje stereotipe.

Res je, nekateri trdijo, da sploh ne vidijo barve kože, da je ljubezen dovolj. Vendar takšen pogled zanika otrokovo identiteto. Barva kože mora biti opažena – ne kot razlog za diskriminacijo, temveč kot znak spoštovanja razlik. Barva kože je del njegove identitete, poleg drugih osebnostnih lastnosti in virov moči. Nekateri tudi pravijo, da je otrok zdaj posvojen v Slovenijo, torej je Slovenec. Uradno to drži, a če mu zanikate korenine ali barvo kože, zanikate tudi pomemben del njegove identitete.

Druga težava so pričakovanja glede hvaležnosti. Nekateri menijo, da bi otrok moral biti hvaležen, saj če ga ne bi posvojili, ne bi imel tako dobrega življenja. Takšna pričakovanja niso "na mestu". Prvič, nihče ne ve zagotovo, kakšno življenje bi otrok imel, če ne bi bil posvojen v to družino. In drugič, zagotavljanje osnovnih življenjskih potreb je naloga in od-

govornost staršev – ne privilegij, za katerega bi moral otrok izražati posebno hvaležnost. Če otroku omogočite še več kot zgolj osnovno in to storite na način, ki je v njegovem interesu, ne le v vašem, bo hvaležnost najverjetneje prišla sama od sebe.

Je za posvojene otroke pomembno, da poznajo kulturo svoje primarne države?

Seveda. Če želimo, da otrok razvije zdravo identiteto in ohrani povezanost s svojimi koreninami, je ključno, da tudi mi kot starši sprejmemo in spoštujemo kulturo njegove izvirne države. Verjetno bo otrok slej ko prej želel raziskati in poiskati svoje korenine, zato je pomembno, da že doma ustvarimo okolje, ki to spodbuja. Lahko vključimo kulturne običaje, praznike, hrano ali celo oblačila iz otrokove izvirne kulture. Če te kulture ne sprejemamo ali jo ignoriramo, otroku nevede sporočamo: *Tebe sprejemam, a tvojega izvora in kulture ne*. Del otroka bi se vedno počutil nesprejetega in zavrnjenega.

Kako je vaša družina v vsakodnevno življenje vpletla gansko kulturo?

Povezala sva se z Ganci in drugimi Afričani, ki živijo pri nas, da bi bolje razumela njihovo kulturo in tudi pridobila praktične nasvete. Na primer, kako negovati njene lase – kako jih razčesati, ker se zelo hitro zavozlajo. Kdaj pa kdaj skuhamo afriške jedi, po spletu naročim blago z afriškimi vzorci, poslušamo afriško glasbo. Obenem pa jo spodbujava, da spozna tudi druge kulture. Nedavno smo bili v Malaviju, kar je bila zanje zelo pozitivna izkušnja. Bila je navdušena, da je bila med ljudmi, ki so videti kot ona. Zlasti ji je bilo všeč,

Knjiga PO SVOJE

Knjiga prinaša globok vpogled v svet posvojenih otrok in njihovih družin, posveča pa se tudi občutljivim temam, kot so predsodki, diskriminacija in vplivi okolja na otroka.

da smo tokrat mi, svetlopolti, tisti v manjšini.

Kdaj in na kakšen način je najbolje otroku povedati, da je bil posvojen, in ali je to sploh nujno?

Prepričana sem, da je otroku treba povedati, da je bil posvojen, in to čim prej – zagotovo pa pred puberteto, saj to obdobje prinaša veliko vprašanj o identiteti. Poznam primere, ko so otroci za posvojitve izvedeli šele v odraslosti, kar je pri mnogih povzročilo pravi čustveni pretres – imeli so občutke, da so

jim vse življenje lagali, kar je vplivalo na njihov pogled nase, na posvojitelje, prijatelje in celotno preteklost. Spraševali so se, kaj je bilo v njihovem življenju resnično in kaj prikrito, kar je pogosto privedlo do zamer, zavračanja in občutka globoke žalosti. Pomembno je, da otroku povemo na način, ki je primeren njegovi razvojni starosti. Pri treh letih mu na primer še ne moremo reči, da ga je rodila druga mamica, ki ni mogla skrbeti zanj, saj bi ga to lahko močno vznemirilo. Namesto tega mu lahko rečemo, da smo izjemno srečni, ker je zdaj del naše družine, in da smo ga dolgo čakali. Začetek pogovorov lahko vključuje pravljice, namenjene posvojenim otrokom, ali zgodbe, kot so *Pepelka*, *Ostržek* ali *Žogica Nogica*, ki otroke postopoma uvajajo v tematiko. Pomembno je, da otroka ne zasipamo z informacijami, ampak potrpežljivo čakamo na njegova vprašanja, ki jih bo postavljali v skladu s svojo radovednostjo in zrelostjo. Kasneje mora pogovor o posvojitvi postati odkrit in iskren.

Kaj pa stik z biološkimi starši? Ga vzpostaviti ali ne?

Otrok bo verjetno prej ali slej želel poiskati svoje biološke starše, zato menim, da je bolje, da mu pri tem

pomagamo. Ko je še majhen, običajno na tak stik še ni pripravljen, saj ga lahko to čustveno zmede. Idealno bi bilo, če bi se to zgodilo v obdobju, ko je dovolj zrel, da razume vse razsežnosti posvojitve. Raziskave kažejo, da se prefrontalni korteks, ki je ključnega pomena za razumevanje kompleksnih situacij, pri povprečno razvitih dekletih razvije do približno 21. leta, pri fantih pa do 25. leta. Pri posvojenih otrocih, ki so doživeli travmo, lahko ta proces traja še dlje. Kljub temu pa se otroci pogosto odločijo za iskanje svojih bioloških staršev že prej, kar ni nujno slabo. Takšno srečanje lahko zmanjša njihovo negotovost in jim pomaga razjasniti podobo o sebi, svoji primarni družini in koreninah. V nekaterih primerih začnejo posvojeni otroci idealizirati svoje biološke starše, zato je za njihovo dobrobit pomembno, da pridobijo bolj realno sliko. Do zapletov lahko pride, če biološki starši stika ne želijo ali če so ti stiki za otroka neprijetni ali celo ogrožajoči. V takšnih primerih je bolje, da stika ni. Posvojitelji pa morajo razumeti, da otrokovo iskanje bioloških staršev ni izraz zavračanja.

Bi se, zdaj ko veste, kaj vse lahko posvojitve prinese, še enkrat odločili enako?

Seveda. Res sva govorili predvsem o težavah in izzivih, vendar posvojen otrok prinese v družino tudi izjemno veliko sreče in neprecenljivih trenutkov. Čudovito je spremljati njegovo rast in razvoj, njegov napredek, spoznavati njegova močna področja in opazovati, kako usvaja nove veščine. Posvojitve ni samo soočanje z izzivi – za vsakim izzivom se skriva zaklad, ki ga odkriješ, ko se z njim soočiš in ga premagaš.

Ko gledam te otroke, vidim, kako veliki borci so. Zaradi zgodnjih stisk, ki so jih premagovali, so pogosto še močnejši in odpornejši. Soočajo se z življenjskimi izzivi, s katerimi se bodo nekateri drugi morali soočiti šele v odraslosti. **S**